

Ks. Robert Kantor

Wydział Teologiczny PAT, Tarnów

PRZEZNACZENIE STYPENDIÓW MSZY ŚWIĘTYCH BINOWANYCH LUB TRYNOWANYCH

WSTĘP

W Kodeksie Jana Pawła II w kan. 905 § 1 czytamy: „Z wyjątkiem wypadków, w których zgodnie z prawem można kilka razy odprawiać lub koncelebrować Eucharystię w tym samym dniu, nie wolno kapłanowi więcej niż raz odprawiać w ciągu dnia” Odprawianie więcej niż jednej Mszy świętej dziennie po to, by przyjąć dodatkowe stypendia i w ogóle traktowanie Ofiary Eucharystycznej w kategoriach zarobkowych oznaczałoby znieważenie Eucharystii. Niestety zdarzają się jednak sytuacje nadużyć natury materialnej, które wynikają z chciwości wielu kapłanów. Niniejszy artykuł wychodzi naprzeciw takowym nadużyciom i dotyczy jednej tylko kwestii, mianowicie związanej z przeznaczeniem stypendiów Mszy świętych binowanych i trynowanych. Głębsza analiza tego przepisu pozwala dostrzec, iż chodzi tu o wielką troskę Kościoła o poszanowanie godności i świętości Eucharystii.

I. FAKTY, KTÓRE POMOGĄ OKREŚLIĆ *DUBIUM*

Kan. 951 § 1 stwierdza: „kapłan, odprawiający więcej razy w tym samym dniu, może poszczególne Msze św. aplikować w intencji, w której została złożona ofiara, przy zachowaniu jednak prawa, że oprócz dnia Bożego Narodzenia, wolno mu zatrzymać dla siebie jedną tylko ofiarę, pozostałe zaś winien przekazać na cele oznaczone przez ordynariusza, z dopuszczeniem jednak pewnego wynagrodzenia z tytułu zewnętrznego”

Komisji do spraw interpretacji tekstów ustawodawczych przedstawiono wątpliwość, jak należy rozumieć słowo „ordynariusz” Wątpliwość była następująca: „Utrum Ordinarius de quo in can. 951 § 1 intelligendus sit Ordinarius loci in quo Missa celebratur, an Ordinarius proprius celebrantis” W odpowiedzi czytamy: „Negative ad primam partem; affirmative ad secundum, nisi de parochis et vicariis paroecialibus, pro quibus Ordinarius intel-

ligitur Ordinarius loci, agatur". Odpowiedź została udzielona podczas Zebrania Plenarnego Komisji 20 lutego 1987 r. Ojciec Święty był poinformowany o tej decyzji w czasie audiencji udzielonej Przewodniczącemu wspomnianej Komisji w dniu 23 kwietnia 1987 r. W tym samym dniu decyzja ta została opublikowana¹ Komentowana odpowiedź nie opowiada się w sposób absolutny za żadną z alternatyw prezentowanych w *dubium*: Ordynariusz miejsca, gdzie jest celebrowana Msza święta lub Ordynariusz własny celebrującego. Odpowiedź rozstrzyga na korzyść Ordynariusza własnego celebrującego, z wyjątkiem, kiedy chodzi o proboszcza lub wikariusza parafialnego, dla których Ordynariuszem jest Ordynariusz miejsca. Należy przypomnieć, iż kan. 951 § 1 używa tylko terminu Ordynariusz, bez specyfikowania, czy chodzi o Ordynariusza własnego czy Ordynariusza miejsca.

Odpowiedź Papieskiej Komisji dotyczy wątpliwości o przeznaczenie stypendiów ze Mszy św. binowanych lub trynowanych przez zakonników lub członków Stowarzyszeń życia apostolskiego. Chodzi o to, czy powinni przekazywać owe stypendia swojemu Ordynariuszowi, to znaczy właściwemu Przełożonemu², czy też powinni je przekazać Ordynariuszowi miejsca.

Aby kompleksowo ująć analizowany przez nas temat należy mieć na uwadze także inne okoliczności:

– Ordynariuszami własnymi są Prałat Prałatury personalnej³ i Ordynariusz polowy⁴, instytucje, których duchowni mogą realizować zadania w organizacjach duszpasterskich diecezji, a nawet prowadzić parafie lub rektoraty, oczywiście za wcześniejszym przyzwoleniem Biskupa diecezjalnego.

– Dla każdego duchownego, który w sposób legalny przechodzi do innego kościoła partykularnego bez inkardynowania się w nim (kan. 268 § 1) Biskup diecezji *a quo* pozostaje Ordynariuszem własnym.

Powyższe wskazania pozostawiają szereg wątpliwości, jak np. ta, czy rzeczą logiczną jest, aby kapłan rezydujący w diecezji różnej od tej, w której jest inkardynowany, w myśl *transmigratio*, przysyłał stypendia z banicji Ordynariuszowi diecezji *a qua*? Czy inna wątpliwość: do którego Ordynariusza powinien wysłać wspomniane wyżej stypendia kapelan wojskowy, który np. binuje w kościele miasta swojego zamieszkania, dla dobra wier-

¹ Por. AAS (1987), s. 1132.

² „Pod nazwą ordynariusz rozumiani są w prawie, oprócz Biskupa Rzymskiego, biskupi diecezjalni oraz inni, którzy – choćby tylko czasowo – są przełożonymi Kościoła partykularnego lub wspólnoty do niego przyrównanej zgodnie z przepisem kan. 368, jak również ci, którzy w nich posiadają ogólną wykonawczą władzę zwyczajną, mianowicie wikariusze generalni i biskupi, a także – dla własnych członków – wyżsi przełożeni kłeryckich instytutów zakonnych na prawie a papieskim i kłeryckich stowarzyszeń życia apostolskiego na prawie papieskim, którzy posiadają przynajmniej zwyczajną władzę wykonawczą”. Kan. 134 § 1.

³ „Prałatura personalna rządzi się statutami nadanymi przez Stolicę Apostolską, a na jej czele stoi prałat jako własny ordynariusz, który ma prawo erygować krajowe lub międzynarodowe seminarium, a także inkardynować alumnów i promować ich do święceń tytułem służby prałaturze” Kan. 295 § 1.

⁴ Konstytucja Apostolska *Spirituali militum Curae*, 21 IV 1986, art. II § 1, w: AAS (1986), ss. 481-486.

nych tamtej diecezji? Takich pytań można by mnożyć. Stąd płynie wniosek o zgłębienie tematu pewnej ewolucji norm wydawanych przez Stolicę Apostolską, a dotyczących przeznaczania stypendiów Mszy świętych binowanych lub trynowanych.

II. NORMY ZAWARTE W KODEKSIE PRAWA KANONICZNEGO Z 1917 R.

Zgodnie z Kodeksem Prawa Kanonicznego z 1917 r. (KPK 1917) pozwolenie na celebrowanie Eucharystii więcej niż raz dziennie może być udzielona tylko przez Ordynariusza miejsca, na binowanie w święta obowiązkowe *cum, prudenti ipsius iudicio, propter penuriam sacerdotum notabilis fidelium pars Missae adstare non possit*; dla innych warunków, tzn. dla binowania w święta nie obowiązkowe lub w przypadku celebrowania więcej niż dwie Msze święte, był konieczny indult apostolski⁵, który określał, że celebrans nie powinien otrzymywać stypendium za drugą Mszę świętą⁶. Motu proprio *Pastorale munus*, rozszerzyło na wszystkich ówczesnych biskupów rezydencjalnych i tych, którzy są z nimi zrównani w prawie⁷ zdolność „concedendi sacerdotibus ut, propter penuriam cleri et iusta de causa, Missam bis diebus dominicis aliisque festis de praecepto, si vera necessitas pastoralis id suadeat”⁸

Dyspozycja KPK 1917, poprzez którą zabrania się duchownym przyjmować stypendiów przez celebrowanie więcej niż jednej Mszy świętej

⁵ „Excepto die Nativitatis Domini et die Commemorationis omnium fidelium defunctorum, quibus facultas est ter offerendi Eucharisticum Sacrificium, non licet sacerdoti plures in die celebrare Missas, nisi ex apostolico indulto aut potestate facta a loci Ordinario. Hanc tamen facultatem impertiri nequit Ordinarius, nisi cum, prudenti ipsius iudicio, propter penuriam sacerdotum die festo de praecepto notabilis fidelium pars Missae adstare non possit; non est autem in eius potestate plures quam duas Missas eidem sacerdoti permittere”. Kan. 806 § 1-2 KPK 1917. „Sacerdotes qui contra praescripta can. 806, par. 1, 808 praesumpserint Missam eodem die iterare vel eam celebrare non ieiuni, suspendantur a Missae celebratione ad tempus ab Ordinario secundum diversa rerum adiuncta, praefiniendum”. Kan. 2321 KPK 1917.

⁶ Można tu przywołać koncesję przyznaną Ordynariuszom Cambari z 4 II 1935; Saltillo z 13.I.1938; Valparaiso z 7 II 1938. Zakaz pobierania stypendium za Mszę świętą binowaną zwykł się wyrażać w indulgencjach w następującej formule: „firma prohibitione recipiendi elemosynam pro secunda Missa”. Motyw tego zakazu jest zaczerpnięty z Konstytucji Apostolskiej Benedykta XIV *Quod expensis*, z 26 VIII 1748: „Ut avaritiae et sordidis questionibus adimeretur occasio vel saltem oblationibus silentium imponeretur”, w: AAS 12 (1920), s. 539.

⁷ „Ad normam autem iuris vigentis, huiusmodi facultates, quasi Episcopis residentialibus iure competere declaramus, competunt etiam iure Vicariis et Praefectis Apostolicis, Administratoribus Apostolicis permanentiter constitutis, Abbatibus et Praelatis nullius, qui omnes in suo territorio iisdem iuribus et facultatibus gaudent, quae in propriis dioecesibus competunt Episcopis residentialibus” Paweł VI, *Motu proprio Pastorale munus*, 30.XI.1963, część wstępna, w: AAS 56 (1964), s. 6.

⁸ *Tamże*, I, n. 2, w: AAS 56 (1964), s. 6. Z małymi modyfikacjami norma ta została powtórzona w kan. 905 § 2 Kodeksu Jana Pawła II: „Gdy brakuje kapłanów, ordynariusz miejsca może zezwolić dla słusznej przyczyny na banicję, a gdy tego domaga się konieczność duszpasterska, także na trynację w niedzielę i święta nakazane”

dziennie jest taksatywna⁹ Indult apostolski pozwalał jednak niektórym Biskupom, aby kapłani podlegli jego jurysdykcji akceptowali jałmużnę składaną z racji celebrowania drugiej Mszy świętej i przekazywali ją do Kurii na cele pobożne¹⁰ Chodzi tu o całe¹¹ stypendium, które odpowiadało nie koniecznie Mszy świętej binowanej lecz chodziło o jedno z dwóch stypendiów. Powyższa norma została doprecyzowana w n. III, a) Motu proprio *Firma in traditione*, gdzie osobom wymienionym w Motu proprio *Pastorale munus*, tzn. Biskupom diecezjalnym i tym, którzy prawnie są z nim zrównani „*facultatem permittendi sacerdotibus, qui Missas binatas vel trinatas in dioecesi celebrant, eas applicandi, spite percepta, quae in necessitates ab Episcopo dioecetano praefinitas erit eroganda*”¹². Warto tu zauważyć, że co do „*facultas*”, tylko Biskup diecezjalny, a nie inny Ordynariusz, może pozwolić kapłanowi, który celebrowa w jego diecezji otrzymać stypendium za Mszę świętą binowaną lub trynowaną, z przeznaczeniem go na cele wskazane i określone przez Biskupa diecezjalnego. Kongregacja do spraw zakonnych i instytutów świeckich pozwoliła Wyższym przełożonym niektórych Instytutów zakonnych za pośrednictwem reskryptu, aby zakonnicy otrzymywali stypendia z Mszy świętych binowanych i trynowanych *ad subveniendum necessitatibus Provinciarum et Missionum, praesertim ob graves expensas in candidatorum formatione sustinendas*. Myśl, jaka przyświecała takiej decyzji była następująca: „(Kongregacja) annuit pro gratia ad (...) (quinquennium, triennium), exceptis parochis et vice-parochis (stricte dicto), si Ordinarius loci id exegerit, (salvo iure particulari, ceterisque) servatis servandis”¹³

Mówiąc o powyższych reskryptach warto mieć na uwadze następujące charakterystyki:

- pozwoleń udziela się i przedłuża zarówno przed jak i po wejściu w życie Motu proprio *Firma in traditione*;
- udzielając takiej koncesji ma się na uwadze potrzeby danego Instytutu: misje i formacje swoich członków;

⁹ „*Quoties autem pluries in die celebrat, si unam Missam ex titulo iustitiae applicet, sacerdos, praeterquam in die Nativitatis Domini, pro alia eleemosynam recipere nequit, excepta aliqua retributione ex titulo extrinseco*”. Kan. 824 § 2 KPK 1917. Warto zauważyć, że jest tu mowa o zakazie przyjmowania stypendium. Obecne normy pozwalają kapłanom przyjmować stypendia, ale nie pozwalają uważać ich za swoje.

¹⁰ Najczęściej było to Seminarium lub inne cele diecezjalne.

¹¹ W rozstrzygnięciu z 13 XI 1937 r. Święte Oficjum zdecydowało: „*D. An sustineatur dispositio dioecetana vi cuius sacerdotes, Missam binatam applicantes, eleemosynam tantummodo dioecetanam Curie tradere teneantur. R. Negative*”, w: AAS 30 (1938), s. 103.

¹² Paweł VI, *Motu proprio Firma in traditione* z 13.VI.1974, n. II, a), w: AAS 66 (1974), ss. 310-311. Por. T. Garcia Barberena, *El Motu proprio Firma in Traditione sobre estipendios de Misas*, w: *Revista Española de Derecho Canónico*, 31 (1975), ss. 95-96.

¹³ Por. Reskrypt udzielony Przełożonemu Generalnemu Kapucynów, 26 IX 1970; Przełożonemu Dominikanów, 5 X 1970, przedłużony 4 XI 1975 i 17 X 1977. Koncesji lub przedłużenia dokonywano na pięć, trzy lub dwa lata, według poszczególnych przypadków i nie we wszystkich reskryptach była zawarta klauzula „*salvo iure particulari*”

– czyni się rozróżnienie na proboszczów i ich zastępców (we właściwym tego słowa znaczeniu) oraz na pozostałych kapłanów danego Instytutu¹⁴.

Warto w tym miejscu przytoczyć normy promulgowane w tej materii przez Wikariat Rzymski z 30 stycznia 1971 r.¹⁵, w których jest mowa o tym, że każdy kapłan może zaakceptować stypendium z binacji, ale nie może go uważać za swoje. Chodzi tu o pozwolenie Ojca Świętego, udzielone tylko dla diecezji rzymskiej, którego beneficjentami są zakonnicy w swoich kościołach, którzy mogą zatrzymać na swoje dzieła połowę ze stypendiów Mszy świętych binowanych lub trynowanych. Wydaje się więc jasny motyw pozwolenia papieża. Chodzi o to, że Instytuty zakonne ponoszą wydatki związane z formacją i utrzymaniem swoich duchownych, dlatego utrzymując przepis, że celebrujący nie może zatrzymać więcej niż jednego stypendium za Mszę świętą dziennie, wydaje się właściwe, aby ofiary z Mszy świętych binowanych lub trynowanych przeznaczać na cele zakonne lub Kongregacji w celu zaspokajania potrzeb ekonomicznych. Jednocześnie należy rozumieć, że przez indult Kongregacji do spraw Zakonnych (ale nie według norm dla Wikariatu Rzymskiego) zostają wyłączeni proboszczowie i wiceproboszczowie, którzy znajdują się w takiej samej sytuacji jak inni kapłani wykonujący swój urząd pastoralny i których troską o utrzymanie zajmuje się diecezja¹⁶.

Całokształt norm poprzedzających Kodeks Prawa Kanonicznego 1983 r. można zamknąć w trzech punktach:

– Z prawa powszechnego, na banicję w święta *de precepto* może zezwolić Ordynariusz miejsca; na inne dni lub na Msze święte trynowane wymagany jest indult apostolski, i tak jest aż do wydania motu proprio *Pastorale munus*.

– Aby uniknąć jakichkolwiek pozorów handlu czy biznesu, prawo powszechne zakazuje przyjmowania więcej niż jednego stypendium dziennie. Motu proprio Firma in traditione stwierdza, że tylko przez indult apostolski można zaakceptować stypendia binowane lub trynowane, które w całości należy przekazać do Kurii diecezjalnej.

¹⁴ Kryterium to jest zaadoptowane przez Kongregację do spraw Duchowieństwa w dniu 1 maja 1977, „peracta conventionem cum Sacra Congregatione pro Religiosis et Institutis saecularibus”. Rezolucja wskazuje na normę, według której należy postępować przy udzielaniu wspomnianych pozwoleń na zatrzymanie stypendiów z Mszy świętych binowanych lub trynowanych: „quo parochi et vice-parochi religiosi cuiusvis Congregationis vel Instituti tenentur Missarum binatarum et trinitarum stypendia ad Curiam dioecesanam transmittere pro necessitatibus ab Episcopo dioecetano praefinitis”.

¹⁵ „Per concessione del Santo Padre, partecipata con lettera della Sgretaria di Stato del 7 luglio 1969 (prot. 133471) e valevole nella sola diocesi di Roma ad triennium, i religiosi possono trattenere, in favore delle loro opere, metà dell'importo delle elemosine de Messe binate o trinate, celebrate nelle loro chiese parrocchiali e non parrocchiali, fermo l'obbligo di cedere l'altra metà al Vicariato. Non si potranno riconoscere privilegi più ampi in materia, se non validamente concessi dalla Superiore Autorità” Rivista doioecesana di Roma 16 (1975), ss. 918-919.

¹⁶ Por. tamże.

– Jest indult apostołski na mocy którego niektóre instytuty, szczególnie Instytuty zakonne, mogą przeznaczać na własne dzieła stypendia z Mszy świętych binowanych przez kapłanów, którzy bezpośrednio są odpowiedzialni za utrzymanie wspomnianych Instytutów (wyłączeni są proboszczowie i wiceproboszczowie, którzy wykonują urząd, za który otrzymują wynagrodzenie z diecezji).

III. STYPENDIA BINOWANE W KODEKSIE PRAWA KANONICZNEGO Z 1983 ROKU

Jeśli chodzi o redakcję obecnego kan. 951, należy mieć na uwadze, że tekst ten w schemacie z 1975 r. brzmiał następująco: „§ 1. Sacerdos pluries in die celebrans, pro una tantum Missa stipem recipere eamque suam facere potest, excepta pro alias Missis aliqua retributione ex titulo extrinseco. § 2. Sacerdos plures eodem die Missas celebrans, singulas applicare potest ad intentionem pro qua stipis oblata est, ea tamen lege ut stipem pro altera et tertia Missa oblatam non retineat, sed eandem concedat in bonum Ecclesiae, iuxta Ordinarii loci praescripta”¹⁷ Po wysłaniu tego Schematu do Biskupów i innych organizmów konsultacyjnych, Konsultorzy Komisji Kodeksowej w dniu od 9 do 12 października 1978 r. sporządzili raport, w którym czytamy m.in.: „Perspectis animadversionibus sive generalibus sive particularibus ad hunc kanonem propositis necnon illis a Consultoribus prolatis (...) textus qui tandem aliquando ab omnibus, uno Consultore excepto probatur, ex unione duarum §§, sic sonat: Sacerdos (...) in fines ab Ordinario praescriptos concedat, admissa quidem aliqua retributione ex titulo extrinseco”¹⁸ Tutaj jest moment, w którym *Ordinarius loci* zastał zastąpiony przez *Ordinarius*, i taki zapis figuruje w obecnym Kodeksie.

Warto zwrócić uwagę, że – wyłączając Mszę świętą koncelebrowaną¹⁹ – jakkolwiek kapłan może przyjąć stypendium za Mszę świętą binowaną lub trynowaną bez potrzeby żadnego indultu czy specjalnego pozwolenia. Tak można wydedukować z kan. 951 § 1, który przewiduje akceptację ofiary, „ea tamen lege ut, (sacerdos) stipem pro una tantum Missa faciat suam”²⁰

¹⁷ *Schema documenti pontificii quo disciplina canonica de sacramentis recognoscitur*, w: *Communicationes* 13 (1981), s. 433.

¹⁸ *Communicationes* 13 (1981), s. 433. Dołączono jednocześnie aktualny § 2 kan. 951 o koncelebrowaniu Mszy świętej.

¹⁹ Kan. 951 § 2.

²⁰ Tekst tego kanonu jest identyczny z kan. 896 Schematu z 1980 r. W czasie dyskusji jeden z ojców soborowych przedstawił następujące spostrzeżenie: „Magis clare dicatur – uti habebatur in can. 824 § 2 C.I.C. – si quis pluries in die celebrat et unam Missam ex titulo iustitiae applicat – ex. Gr. Missa pro populo – potest vel non stipendium alterius Missae suum facere” Odpowiedziano: „In canone non prohibetur, ergo permittitur” *Communicationes* 15 (1983), ss. 200-201. Por. *Communicationes* 13 (1981), s. 433. Msze Święte *pro populo* wprowadzają pewien problem. Kan. 824 § 2 KPK z 1917 r. zabraniał kapłanowi, jeśli celebrował więcej niż raz tego samego dnia, zatrzymania dla siebie jakiegokolwiek ofiary ze sprawowanej Mszy Świętej, jeśli był zobowiązany ze *sprawiedliwości* odprawić Mszę Świętą

W ten sposób literalna interpretacja kan. 951 § 1 pozwala stwierdzić, że słowo *Ordinarius* należy rozumieć w całej rozciągłości tego terminu, zgodnie z tym co stwierdza kan. 17: „Ustawy kościelne należy rozumieć według własnego znaczenia słów, rozważanego w tekście i kontekście. Jeśli pozostaje ono wątpliwe i niejasne, należy uwzględnić miejsca paralelne, gdy takie są, cel i okoliczności ustawy oraz myśl prawodawcy”. Dlatego stypendia z Mszy świętych binowanych należy przeznaczyć na cele, jakie wyznaczył *Ordinarius loci* lub Biskup diecezjalny, tak jak było to zapisane w Motu proprio *Firma in traditione*, tylko Ordynariusz, biorąc pod uwagę całą rozciągłość tego słowa, do którego odnosi się kan.: 134 § 1²¹ i kan. 295 § 1: „Pralatura personalna rządzi się statutami nadanymi przez Stolicę Apostolską, a na jej czele stoi prałat jako własny ordynariusz”, jak też Konstytucja Apostolska *Spirituali militum Curae*, art. II § 1: „Ordynariatem wojskowym kieruje jego własny ordynariusz z zasady /pro norma/ posiadający sakrę biskupią, wyposażony we wszelkie uprawnienia biskupów diecezjalnych i mający te same co oni obowiązki, chyba że co innego wynika z samej natury rzeczy lub ze statutów partykularnych”

Powyższa interpretacja literalna nie może być uważana za ostateczną, gdyż ciągle otwartą kwestią pozostaje *dubium iuris*: jeżeli np. kapłan związany jest z kilkoma Ordynariuszami, to do którego z nich należy sformuło-

---

danego dnia (np. za parafian). Tak np. proboszczowie, którzy binowali lub trynowali w niedziele i święta nakazane, wówczas gdy jedną z tych Mszy Świętych byli zobowiązani sprawować w intencji parafian, nie mogli zatrzymać dla siebie ofiary z żadnej innej, właśnie dlatego, że aplikowali jedną z nich za lud w owym dniu z tytułu sprawiedliwości. Norma ta była jednak znacznie starsza. W ten sposób uzasadniał ją papież Benedykt XIV: „ut avaritiae et sordidis quaestibus adimeretur occasio vel saltem oblocutionibus silentium imponeretur” Por. Konst. *Quod expensis*, 26 VIII 1748, w: *Bullarium*, t. 2, Venetiis 1768, s. 228. Z historii tworzenia tego przepisu w aktualnym Kodeksie, należy jednak stwierdzić, że dyscyplina w tej materii zmieniła się. Otóż, jeden z konsultorów, domagał się, aby jasno określić, czy w danym przypadku kapłan może zatrzymać dla siebie ofiarę z innej, celebrowanej przez siebie Mszy Świętej, czy też nie. Padła odpowiedź, że dyscyplina zmieniła się, że kanon nie zabrania tego, a więc dozwala. Por. *Communicationes* 15 (1983), ss. 200-201. Tak więc, każdy kapłan zobowiązany do odprawienia Mszy Świętej za powierzony sobie lud i sprawujący tego samego dnia drugą, może zatrzymać dla siebie ofiarę złożoną na nią. Źródłem poprzedniej dyscypliny był przede wszystkim system beneficjalny. Zakładano, że kapłan stojący na czele jakiejś wspólnoty i zobowiązany do sprawowania Eucharystii za powierzony sobie lud, np. proboszcz, otrzymał już przy okazji sprawowania tej Mszy Świętej ofiarę. Była ona niejako włączona w beneficjum. Z tego powodu, nie należała się już temu kapłanowi żadna inna jałmużna. W przeciwieństwie do tego, jednym z postulatów aktualnej dyscypliny kanonicznej jest zniesienie systemu beneficjalnego (por. kan. 1272). Tak więc, kapłan sprawujący Mszę Świętą za lud już nie otrzymuje z tego tytułu żadnej ofiary. Uzasadnionym jest więc, że może zatrzymać dla siebie ofiarę z innej, sprawowanej tego dnia Eucharystii. Por. J. Calvo – Alvarez, *Comentario al c. 951 w: Comentario exegético al Código de Derecho Canónico*, t. III/1, A. Marzoa, J. Miras, R. Rodríguez-Ocaña (red.), Pamplona 1997, ss. 721-729; U. Navarrete, *Missa pro populo et stipis alterius missae eadem die celebratae (can. 951 § 1)*, *Periodica* 77 (1988), ss. 175-178.

²¹ Zob. przypis nr 2 niniejszego artykułu.

wanie celów, na które należy przeznaczyć ofiary z Mszy świętych binowanych lub trynowanych? Przywołajmy konkretnie dwa przykłady:

– kapłani – studenci i profesorowie – jakiegoś Fakultetu kościelnego, inkardynowani do swoich diecezji, jeśli binują dla dobra i celów miejsca, gdzie rezydują z racji studiów czy wykładów;

– w niektórych wielkich miastach, z wielką emigracją wewnętrzną istnieją kościoły, parafialne lub nie, powierzone na zasadzie umowy duchownym innej diecezji, aby zachowując swoją inkardynację, współpracowali w duszpasterstwie lokalnym jakiejś prowincji czy regionu.

W powyższych przypadkach pojawia się wątpliwość, czy przez Ordynariusza, któremu należy przekazać stypendia z Mszy świętych binowanych czy trynowanych, należy rozumieć Ordynariusza diecezji, gdzie rezydują kapłani czy diecezji *a qua*, który dla tychże duchownych jest własnym Ordynariuszem.

Zasadnym mogłoby się wydawać, aby interpretując słowo „Ordynariusz” w kan. 951 § 1 „*dubia et obscura manebat*”, odwołać się do pozostałych kryteriów wyliczanych w kan. 17. Profesor Uniwersytetu Navarry, Amadeo de Fuenmayor nie zgadza się z tezą, że ten, kto udziela pozwolenia na binowanie, jest przez to kompetentny, aby określać cele, na jakie mają być przeznaczone ofiary z Mszy świętych binowanych lub trynowanych. Należy pamiętać, że pozwolenie jest udzielane ze względu na dobro wiernych, a nie ze względu na dobro osobiste duchownego²²

Norma przedstawiona w kan. 951 § 1 odpowiada tradycji kanonicznej: należy unikać nawet pozorów jakichkolwiek transakcji w tym wszystkim co dotyczy stypendiów mszalnych, w związku z czym kapłan z żadnego powodu nie może pozostawić dla siebie stypendium z drugiej czy trzeciej Mszy świętej. Aż do Motu proprio *Firma in traditione*, norma prawa powszechnego konkretyzowała się w tym, że kapłan nie mógł nawet przyjąć stypendium z Mszy świętej binowanej. Cytowane Motu proprio pozwalało na przyjęcie ofiary, pod warunkiem, że zostanie ona przeznaczona na cele wskazane przez kompetentną władzę (biskupa diecezjalnego). Obecny Kodeks ową władzę nazywa Ordynariuszem, od którego jest uzależnione wykonywanie posługi ministerialnej duchownego i na kim w bezpośredni sposób ciąży obowiązek zapewnienia jego utrzymania.

Wracamy do początku naszego *dubium*. Odpowiedź Papieskiej Komisji do spraw interpretacji Kodeksu Prawa Kanonicznego rozróżnia dwie sytuacje:

– Jako podstawowe kryterium należy przyjąć, że Ordynariuszem, o którym mówi kan. 951 jest Ordynariusz własny kapłana celebrującego, niezależnie czy jest on czy nie Ordynariuszem miejsca, gdzie celebrowana jest Msza święta.

²² „El Ordinario del lugar conprueba que hay escasez de cero y justa causa o necesiadad pastoral por parte de los fieles, por lo cual concede a estos fieles la binación quo realiza un sacerdote: no parece quo de este acto de servicio surja una particular dependencia jerárquica, que afecte *per se* al destino de la limosna” A. Fuenmayor, *Sobre destino de los estipendios de Misas binadas o trinadas*, w: *Ius Canonicum* 55 (1988), s. 209.

– Wyjątek stanowi sytuacja, jeśli celebrującym jest proboszcz lub wikariusz parafialny, wtedy normę kan. 951 § 1 należy aplikować na korzyść Ordynariusza miejsca celebracji Mszy świętej, nawet, jeśli celebrujący ma Ordynariusza własnego.

Na zakończenie należy przypomnieć zasadę ogólną, że kapłan, który celebrowe więcej niż jedną Mszę św. dziennie i aplikuje owe celebracje w intencjach w jakich otrzymał stypendium, może zatrzymać je tylko z jednej Mszy św., „z dopuszczeniem jednak pewnego wynagrodzenia z tytułu zewnętrznego” Tak w ostatnich słowach wyraża to kan. 951 § 1. To wynagrodzenie, jakie kapłan może ważne zaakceptować nie należy roznieć jako stypendium we właściwym tego słowa znaczeniu. Motywem takiego wynagrodzenia dla celebrującego jest „ob maiorem labore aut incommodum”, jakie może powodować celebracja w określonych okolicznościach. Manzanares, podsumowując to wszystko co powszechnie rozumie się pod nazwą „tytułu zewnętrznego”, wylicza: „koszty związane z dojazdem do miejsca celebracji, nietypową porę celebracji, Mszę św. śpiewaną, opłata za przekaz pocztowy, etc.”²³

IV. ORDYNARIUSZ – PODMIOTEM DECYZJI O KONKRETNÝCH CELACH PRZEZNACZANIA STYPENDIÓW ZE MSZY ŚWIĘTYCH BINOWANYCH I TRYNOWANYCH

Ofiary składane przy okazji sprawowania Mszy Świętej służą nie tylko kapłanowi, ale przede wszystkim przyczyniają się do dobra Kościoła. Kan. 951 § 1 konkretyzuje, w jaki sposób ofiary mszalne przyczyniają się do utrzymywania różnych dzieł w Kościele. To Ordynariusz decyduje, w jaki sposób wykorzystać dodatkowe ofiary mszalne. Sam celebrujący kapłan nie może tutaj podejmować jakichkolwiek decyzji. Nieistotne są motywy, czy cele takie jak choroba, bieda innego kapłana, bezdomni, misje, ubóstwo itp., które nie uprawniają kapłana do samowolnej decyzji w tej materii. Na te wszystkie cele mógłby oczywiście Ordynariusz przeznaczyć te ofiary, ale decyzja jest jego suwerenną sprawą. Mógłby również przeznaczyć te środki np. na budowę seminarium, jakiegoś kościoła, czy nawet na utrzymanie duchownych. W każdym razie, zawsze należy pamiętać o podmiocie tej decyzji: jest nim Ordynariusz.

Obowiązek i prawo czuwania nad wypełnieniem zobowiązań mszalnych w kościołach kleru diecezjalnego należy do Ordynariusza miejsca, w kościołach natomiast instytutów zakonnych do ich przełożonego (por. kan. 957 KPK). I tak kapłan odprawiający więcej razy w tym samym dniu Mszę św. może zatrzymać dla siebie jedną tylko ofiarę (z wyjątkiem dnia Bożego Narodzenia), pozostałe winien przekazać, jak już wcześniej wspomnieliśmy, na cele oznaczone przez Ordynariusza, z dopuszczeniem jednak pewnego wynagro-

²³ J. Manzanares, *Comentario al c. 951*, w: *Código de Derecho Canónico*, Salamanca 2002, s. 133.

dzenia z tytułu zewnętrznego. W przypadku archidiecezji krakowskiej zgodnie z dekretem Ordynariusza z 14 grudnia 2004 r. „ofiary z binowanych i trynowanych Mszy św. należy przekazywać na następujące cele: Caritas Archidiecezji Krakowskiej; Archidiecezjalny Fundusz Ochrony Życia SOS; fundowanie stypendiów Mszalnych w intencjach Ojca Świętego (czyli w tych intencjach, które Ojciec Święty obejmuje swoją modlitwą) dla kapłanów, którzy nie mają stypendiów – zwłaszcza dla księży pracujących w krajach misyjnych”²⁴.

W diecezji gliwickiej spotykamy się z zarządzeniem następującej treści: „Zgodnie z kan. 951 zostały określone normy dla Diecezji Gliwickiej, które z pewnym wyjaśnieniem przypominam: Stypendia otrzymane z racji kwadrynacji, trynacji i binacji stanowią fundusz, który Ordynariusz przeznacza na cele diecezjalne. Do kasy tego funduszu oddaje się: z kwadrynacji całe stypendium; z trynacji gdzie jest jeden kościół całe stypendium, zaś gdzie jest więcej kościołów z dojazdami, oddaje się tylko połowę stypendium; z binacji w dni tygodnia oddaje się całe stypendium, gdzie jest jeden kościół, zaś gdzie jest więcej kościołów z dojazdami, oddaje się tylko połowę stypendium. Nie wolno przyjmować stypendium mszalnego za Msze św. binowane w koncelebrze. Jeżeli ofiara stypendialna jest wyższa od przeciętnej (np. z okazji ślubu, pogrzebu, chrztu itp.), to podstawą odprowadzenia jest tzw. przeciętna w danej parafii stypendium mszalnego. Z ofiar złożonych na Msze św. zbiorowe, odprawiającemu wolno zatrzymać jedynie ofiarę w wysokości, jaką wierni zwykli składać z okazji Mszy św. celebrowanej w niedzielę. Zaś sumę przekraczającą to stypendium, w połowie przeznacza się do kasy parafialnej, zaś połowę przekazuje się Biskupowi Diecezjalnemu, który przekaze ją na cele określone prawem (dekret Kongregacji do Spraw Duchowieństwa w sprawie tzw. Intencji zbiorowej Art. 3 § 1 i § 2). Przekazanie do kasy Kurii ofiar z binacji, trynacji czy kwadrynacji należy do obowiązków każdego proboszcza”²⁵ Z kolei zgodnie z obowiązującym prawem diecezji tarnowskiej wszyscy księża proboszczowie, administratorzy parafii oraz wszyscy kapłani diecezji tarnowskiej „mają obowiązek odprowadzania na wyznaczone przez Biskupa Diecezjalnego cele ofiary przyjęte z tytułu celebrowania Mszy św. binowanych i trynowanych. Oznacza to praktycznie obowiązek przekazywania (kwartalnie) do Kurii Diecezjalnej na określone cele: 75 % ze stypendium każdej Mszy św. binowanej w tygodniu i w niedzielę, z uwzględnieniem przepisu kan. 951 § 2 KPK; całości stypendium Mszy św. trynowanej”²⁶

²⁴ *Notificationes*, nr. 10-12, Kraków 2004.

²⁵ *Zarządzenie w sprawie Mszy św. binowanych i trynowanych* z 9.04.2001, w: WDG 3 (1992), s. 240.

²⁶ *Currenda*, 1 (2001), s. 78. Podobne rozwiązania spotykamy w innych diecezjach. Np. Art. 88 III Synodu Archidiecezji Łódzkiej stwierdza: „Kapłan celebrowający Eucharystię więcej razy w tym samym dniu, oprócz Uroczystości Bożego Narodzenia, może zatrzymać dla siebie wyłącznie jedno stypendium mszalne, pozostałe zaś powinien przekazać do Kurii, po ewentu-

W przypadkach odprawiania przez kapłana Mszy św. zbiorowej, celebrans ma prawo zatrzymać dla siebie ofiarę w wysokości określonej w danej diecezji, pozostała zaś suma winna zostać przekazana na cele określone przez Ordynariusza²⁷

ZAKOŃCZENIE

Jan Paweł II w liście do kapłanów na Wielki Czwartek 1980 r. stwierdził: „Kościół ma szczególny obowiązek zabezpieczenia i ugruntowania *sacrum* Eucharystii”²⁸ Dlatego przestępstwo bezprawnego osiągnięcia zysku z ofiar mszalnych, może być powodem skandalu wśród wiernych. Oprócz tego przestępstwo to jest popełnione przy celebrowaniu czynności najbardziej świętej, do której kapłan jest powołany. Wiernych świeckich należy pouczać na temat teologicznego znaczenia ofiary składanej kapłanowi w celu sprawowania i aplikowania owoców Mszy świętej, aby wykluczyć zgorszenie na skutek pozorów handlu rzeczami świętymi. Jeśli wierny się gorszy, to tym samym się zniechęca do składania ofiar.

Stosowanie zasady zawartej w kan. 951 § 1 winno iść w parze a równocześnie wynikać z miłości do Chrystusa Eucharystycznego. Sprawowanie Eucharystii jest bowiem *officium et obligatio amoris*. Dlatego też kapłan, który jest świadomy tego, iż nie jest właścicielem, ale szafarzem świętych tajemnic, zasady zawartej w wyżej wspomnianym kanonie nie powinien traktować jako balastu i nie powinna być ona problemem, ale raczej wielką pomocą w pobożnym sprawowaniu Najświętszej Eucharystii.

---

alnym odliczeniu poniesionych przy tym kosztów, np. z tytułu przejazdu”. *Kalendarz Liturgiczny Archidiecezji Łódzkiej*, 2007, s. 24.

²⁷ 22 lutego 1991 r. został wydany Dekret Kongregacji ds. Duchowieństwa w sprawie intencji mszalnych regulujący ten problem. Dekret ten był odpowiedzią na kierowane do Stolicy Apostolskiej pytania dotyczące ofiar składanych na Mszę Świętą. W części szczegółowej dekret dotyczy konkretnej sprawy łączenia intencji mszalnych. O ile praktyka przyjmowania ofiar na Mszę Świętą zbiorową, jest dopuszczalna, to łączenie intencji indywidualnych w jednej Mszy Świętej bez wiedzy i zgody ofiarodawców jest naruszeniem sprawiedliwości. A taką praktykę można dostrzec w wielu regionach świata. Po ukazaniu tej złej praktyki, dekret ustala normy dopuszczające taką możliwość. Należy jednak podkreślić, że praktyka Mszy zbiorowych jest jedynie tolerowana, i że powinna być stosowana jedynie w wyjątkowych sytuacjach. Warunkiem wprowadzenia Mszy Świętej zbiorowej jest uprzednie powiadomienie i jednoznaczna, podejmowana w wolności zgoda wiernych na to, by ich ofiary zostały połączone z innymi w jedną ofiarę. Ten warunek zostaje spełniony, gdy zostaje ogłoszone publicznie, gdzie i kiedy zostanie odprawiona ta Msza Święta. Istnieje jednak pewne zastrzeżenie: tego rodzaju Msze Święte nie mogą być częściej sprawowane, jak dwa razy w tygodniu. W aspekcie tego, że podstawowym kryterium celebrowania Mszy Świętych kolektywnych jest zgoda i wola wiernych, ostatnie zastrzeżenie jest dosyć dziwne. Wierni mogą bowiem pragnąć tego rodzaju Mszy częściej: tak jest np. w sanktuariach. Jedyną racją takiego ograniczenia jest rzeczywista troska prawodawcy o ograniczenie ilości tych Mszy, a przez to podkreślenie ich wyjątkowego charakteru. Dekret *Mos iugiter*, 22.II.1991, AAS 83 (1991), ss. 443–446; tekst polski: *L'Osservatore Romano* 4 (1991), ss. 30–31.

²⁸ Jan Paweł II, *List o tajemnicy i kulcie Eucharystii na Wielki Czwartek 1980*, w: Jan Paweł II, *Listy do kapłanów*, Kraków 1998, s. 51.

DESTINO DE LOS ESTIPENDIOS DE LAS MISAS BINADAS Y TRINADAS

Resumen

Como punto de partida, el artículo comienza del *dubium* acerca del destino que deba darse a las estipendios de binación o trinación. La respuesta de la Comisión Pontificia para interpretación auténtica del Código de Derecho Canónico no se inclina de modo absoluto por ninguno de los términos de la alternativa con que se formula el *dubium*: el Ordinario del lugar en que se celebra la Misa o el Ordinario propio del celebrante. La Comisión decide la cuestión en favor del Ordinario propio del celebrante, con una excepción en favor del Ordinario del lugar en que se celebra la Misa, cuando se trata de párrocos o vicarios parroquiales, para los cuales el Ordinario se entiende el Ordinario del lugar.

La normativa anterior al Código del 1983 se puede resumir en tres cuestiones:

Por derecho universal la binación sólo puede ser concedida por el Ordinario del lugar para los días de fiesta de precepto; para otros días o para trinar, se requiere indulto apostólico hasta el *Motu proprio Pastorale munus*.

Para evitar la apariencia de negociación, el derecho universal prohíbe aceptar más de un estipendio al día.

Hay indulto apostólico en virtud del cual algunos Institutos religiosos pueden destinar a sus obras propias los estipendios de binación.

La normativa del presente Código de Derecho Canónico nos dice, que, excluida la Misa concelebrada, cualquier sacerdote puede recibir estipendios de binación o trinación sin necesidad de ningún indulto o permiso especial. Hay que decir también, que como criterio básico se entiende que el Ordinario del can. 951 es el Ordinario propio del sacerdote celebrante, sea o no el Ordinario del lugar donde se celebra la Misa. Por fin, es el Ordinario quien decide en que fines hay que destinar los estipendios de Misas binadas o trinadas.